

dr Jarosław Poteraj¹

Instytut Społeczno-Humanistyczny
Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży

Nierówności emerytalne w kraju równika: przypadek Ekwadoru

WPROWADZENIE

Niniejszy artykuł stanowi część zamierzonej przez autora serii publikacji o systemach emerytalnych, funkcjonujących w wybranych państwach amerykańskich². Systemy te podlegają ciągłym zmianom, wynikającym przede wszystkim z przyczyn demograficznych, ale także ekonomicznych.

W państwach amerykańskich, które jako pierwsze podejmowały w ślad za prekursorskim Chile reformowanie swoich systemów emerytalnych, rozwiązania emerytalne nacechowane są indywidualizacją. Stąd duża różnorodność tych systemów i niewielka o nich wiedza, nawet w kręgach specjalistów. Publikacje przygotowywane przez autora powinny tę wiedzę wzbogacić i być przyczynkiem do dyskusji, prowadzącej do wyboru najlepszych rozwiązań systemowych.

W języku hiszpańskim nazwa badanego kraju (*el ecuador*) oznacza po prostu równik. Jej pochodzenie związane jest z geograficznym usytuowaniem tego państwa w najbliższych okolicach tego najdłuższego z równoleżników. Semantyczne znaczenie tego słowa wyzwoliło w autorze badającym systemy emerytalne refleksję na temat równości i kontrastowo – nierówności, występujących w systemie emerytalnym tego kraju. Tytuł serii wydawniczej Uniwersytetu Rzeszowskiego rozpoczynający się od słów „Nierówności Społeczne” wydaje się dobrym miejscem do publikacji tego tekstu. Ponadto brakuje, w znanej autorowi

¹ Adres korespondencyjny: ul. Spółdzielcza 23, 18-401 Łomża, tel. +48 606 253 119, e-mail: poteraj@gmail.com.

² W chwili opracowywania niniejszego artykułu (sierpień 2014 r.) opublikowane w różnych wydawnictwach były artykuły o systemach emerytalnych w Argentynie [Poteraj, 2011], na Bahamach [Poteraj, 2012], w Boliwii [Poteraj, 2013b], w Brazylii [Poteraj, 2013c], w Chile [Poteraj, 2013a] oraz na Dominikanie i w Haiti [Poteraj, 2014]. Przekazany do druku był natomiast artykuł o systemie emerytalnym na Jamajce.

literaturze, pozycji w języku polskim zajmujących się systemem emerytalnym w Ekwadorze³.

Celem badawczym autora jest prezentacja historycznych i aktualnych rozwiązań w celu odnalezienia w ekwadorskim systemie emerytalnym pomysłów, które w międzynarodowych porównaniach warto wykorzystywać. Artykuł opracowano na podstawie: pozycji literaturowych w językach angielskim i hiszpańskim, analizy zasobów Internetu, w tym stron internetowych rządu ekwadorskiego. Zastosowaną metodą badawczą była przede wszystkim metoda opisowa. Autor stawia hipotezę o występowaniu w ekwadorskim systemie emerytalnym nierówności na kilku płaszczyznach porównawczych.

Artykuł o systemie emerytalnym Ekwadoru prezentowany jest w układzie: 1) Ogólna informacja o kraju, 2) Rozwój historyczny systemu emerytalnego, 3) Stan obecny systemu emerytalnego oraz 4) Wyzwania i przewidywane zmiany w systemie emerytalnym.

OGÓLNA INFORMACJA O KRAJU

Republika Ekwadoru [*Wielka Encyklopedia PWN*, 2002, s. 142–146] (hiszp. *República del Ecuador*) jest państwem położonym w północno-zachodniej części Ameryki Południowej, nad Oceanem Spokojnym, składającym się z 22 prowincji (*provincias*). Jednostką monetarną jest dolar amerykański⁴ (USD⁵, ang. *United States dollar*, hiszp. *Dólar de los Estados Unidos*). Językiem urzędowym jest hiszpański. W lipcu 2014 roku Ekwador zamieszkiwało 15 654 411 osób [CIA, 2014] z następującą strukturą wiekową populacji: 0–14 lat – 28,5%, 15–24 lat – 18,6%, 25–54 lat – 38,9%, 55–64 lat – 7,1%, 65 lat i więcej – 6,9%. Przeciętna przewidywana długość życia przy urodzeniu wynosiła ogółem 76,36 lat, w tym mężczyzn – 73,40 lat, a kobiet – 79,46 lat. Większość mieszkańców stanowili Metysi, których było 71,9% populacji, a resztę Indianie (14,4%), Murzyni (7,2%) i biali (6,1%). Z grup wyznaniowych dominowali katolicy (95%). Zgodnie z konstytucją z roku 2008 głową państwa i rządu jest prezydent (od 15 stycznia 2007 roku Rafael Correa Delgado). Największe partie polityczne to:

³ Wydane już 10 lat temu opracowanie Krzysztofa Kołodziejczyka z roku 2004, mimo zachęcającego tytułu, bazuje na przykładach Chile i Argentyny, a odniesienia do systemu ekwadorskiego mają w tej książce charakter szczytkowy [Kołodziejczyk, 2004].

⁴ W latach 1872–2000 walutą Ekwadoru było sucre, które następnie zostało zastąpione przez dolar amerykański. W styczniu 2000 roku prezydent Jorge Jamil Mahuad Witt zapowiedział – z powodu kryzysu gospodarki – częściowe wprowadzenie dolara amerykańskiego, jako waluty dla dużych transakcji. Dotychczasowa waluta sucre miała pozostać jedynie w handlu detalicznym, jednak później zostało ono wycofane z obiegu całkowicie.

⁵ Skrót według standardu ISO 4217. 31 sierpnia 2014 roku za 1 EUR płacono 1,3133 USD, a w Polsce 29 sierpnia 2014 roku 1 USD był wart 3,1965 PLN [Bloomberg, 2014] [NBP, 2014].

Alianza PAIS, *Izquierda Democrática (ID)* i *Red Ética y Democracia*, (RED). Produkt krajowy brutto (PKB) na jednego mieszkańca (PPP) w roku 2013 szacowany był na 10 600 USD, a stopa wzrostu PKB na 4,0%. Stopa bezrobocia wyniosła 4,2%. Dług publiczny stanowił 23,2% PKB. Saldo obrotów bieżących bilansu płatniczego zamknęło się w roku 2013 deficytem 0,827 mld USD.

Ziemie współczesnego Ekwadoru [CIA, 2014; *Wielka Encyklopedia PWN*, 2002, s. 145–146] były zamieszkałe przez liczne plemiona indiańskie, które w XV wieku zostały podbite i włączone do imperium Inków. W roku 1525 imperium to zostało podzielone na dwie części: Quito i Cuzco. Od roku 1526 obszar współczesnego Ekwadoru był penetrowany przez Hiszpanów, a ostatecznie został przez nich zajęty w roku 1534 i włączony do wicekrólestwa Peru, od roku 1563 jako audiencja Quito. W roku 1592 wybuchło pierwsze powstanie przeciwko władzy Hiszpanów. W roku 1717 Quito zostało wcielone do wicekrólestwa Nowej Granady. Następnie w roku 1723 przejściowo powróciło do Peru, by od roku 1739 ostatecznie podlegać wicekrólowi Nowej Granady ze stolicą w Bogocie. W roku 1809 wybuchło kolejne powstanie antyhiszpańskie, w wyniku którego utworzono wojskową juntę i proklamowano niepodległość Quito. Powstanie zostało stłumione w latach 1810–1812, ale w roku 1822 wojska Simóna Bolívara wyzwoliły miasto Quito i prowincja Quito została włączona do powstałej w roku 1819 federacyjnej republiki Wielkiej Kolumbii. Od roku 1824 zaczęto używać nazwy Ekwador i pod tą nazwą w roku 1830 ogłoszona została niepodległość odłączonej od Wielkiej Kolumbii samodzielnej republiki. W roku 1832 do Ekwadoru zostały przyłączone ówczesne Wyspy Żółwie⁶. W kolejnych latach rządy w Ekwadorze sprawowali przemiennie konserwatyści i liberałowie, a po powstaniu w roku 1895 (aż do roku 1944) liberałowie. Po oddaniu do eksploatacji Kanału Panamskiego w roku 1914 nastąpił znaczący rozwój gospodarczy kraju, który stał się jednym z największych na świecie eksporterów kakao. W roku 1941 rozpoczęła się wojna z Peru, w wyniku której Ekwador utracił w Amazonii około 40% swego terytorium. W roku 1942 Ekwador wypowiedział wojnę Niemcom i Włochom, a na ekwadorskich wyspach Galapagos powstała wówczas, ważna strategicznie, amerykańska baza wojskowa. W roku 1944 władzę w Ekwadorze przejęli konserwatyści, wśród których główną postacią był José María VELASCO Ibarra⁷. W roku 1945 Ekwador stał się współzałożycielem Organizacji Narodów Zjednoczonych, w roku 1948 Organizacji Państw Amerykańskich, a w roku 1954 Unii Łacińskiej. Od lat 60. XX wieku głównym artykułem eksportowym Ekwadoru zaczęły być banany, a po odkryciu w roku 1967 dużych jej złóż, także ropa naftowa. W roku 1973 Ekwador przystąpił do Orga-

⁶ Współczesne Galapagos.

⁷ José María Velasco Ibarra urząd prezydenta Ekwadoru sprawował osobiście w latach 1944–1947, 1952–1956, 1960–1961 i 1968–1972.

nizacji Krajów Eksportujących Ropę Naftową (OPEC), a w roku 1974 dokonano nacjonalizacji majątku amerykańskiego koncernu naftowego Texaco-Gulf. W roku 1995 wybuchł konflikt graniczny z Peru. W roku 1996 Ekwador stał się członkiem Światowej Organizacji Handlu (WTO). Konflikt graniczny z Peru został zakończony w roku 1998 podpisaniem układu o handlu, żegludze i integracji przygranicznej. W roku 2008 w Ekwadorze przyjęto nową konstytucję.

ROZWÓJ HISTORYCZNY SYSTEMU EMERYTALNEGO W EKWADORZE

Regulacje emerytalne w Ekwadorze pojawiły się po raz pierwszy w roku 1928 [SSA, 2014, s. 112], kiedy to powołana została do życia Kasa Emerytalna (*Caja de Pensiones*) [Decreto Ejecutivo, 1928], dedykowana pracownikom sektora publicznego – cywilnym i wojskowym [Ley, 1928]. Już w październiku 1928 roku schemat emerytalny został rozszerzony na pracowników banków [IESS, 2014b]. W roku 1935 pojawiło się pierwsze prawo o ubezpieczeniu zdrowotnym [SSA, 2014, s. 113], a w październiku tego roku, do obsługi świadczeń z zabezpieczenia społecznego, powołano do życia Narodowy Instytut Ubezpieczeń (*Instituto Nacional de Previsión*, INP) [Decreto Supremo, 1935], który zaczął działać od 1 maja 1936 roku [IESS, 2014b]. W tym samym dniu rozpoczęła pracę Służba Medyczna Zabezpieczenia Społecznego (*Servicio Médico del Seguro Social*, SMSS), jako część składowa INP. Kolejną reformą z lutego 1937 roku [Ley, 1937] ustanowiono obowiązkowe ubezpieczenie chorobowe. W marcu tego roku rząd zatwierdził statut Funduszu Ubezpieczeń Pracowników Prywatnych i Robotników (*Caja del Seguro de Empleados Privados y Obreros*), przygotowany przez INP. W ten sposób powstał Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (*Caja del Seguro Social*, CSS), który formalnie rozpoczął działalność od 10 lipca 1937 roku. W lipcu tego roku w strukturze INP utworzono także Wydział Medyczny (*Departamento Médico*) [IESS, 2014b]. Od roku 1938 wprowadzono w Ekwadorze w ramach funduszu emerytalnego indywidualne rachunki rezerwowe⁸. W roku 1939 miała miejsce nowelizacja prawa o emeryturach dla wojskowych [Decreto Legislativo, 1939]. W roku 1942 znowelizowano prawo o obowiązkowym ubezpieczeniu społecznym [Decreto, 1942]. W styczniu 1944 roku znowelizowano statut CSS, wskazując dokładnie źródła finansowania tego Funduszu.

W roku 1951 pojawiło się ubezpieczenie od bezrobocia [SSA, 2014, s. 115]. W latach 50. XX wieku rozpoczęto dofinansowywanie CSS ze środków budżetowych, uzasadniając tę decyzję spodziewanym w przyszłości aktuarialnym

⁸ W kolejnych latach zmieniały się zasady korzystania z zasobów zgromadzonych na tych rachunkach. W różnych okresach można było z nich korzystać z przeznaczeniem na nabywanie domów, na wypłaty w sytuacji utraty pracy, a niekiedy dostępne były one dopiero po przejściu na emeryturę.

deficytem schematu emerytalnego [Rofman, 2008, s. 253]. W roku 1957 powstała osobna kasa emerytalna dla wojskowych [Decreto Legislativo, 1957]. Reformą prawa o ubezpieczeniu społecznym z lipca 1958 roku wprowadzono ujednoczenie zasad finansowania i świadczeń w CSS w zakresie emerytur dla wszystkich grup pracowniczych z *Caja de Pensiones* i *Caja del Seguro de Empleados Privados y Obreros* [IESS, 2014b].

Prawem z września 1963 roku [Decreto Supremo, 1963] postanowiono o połączeniu *Caja de Pensiones* z *Caja del Seguro de Empleados Privados y Obreros*. W wyniku tego połączenia powstał Krajowy Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (*Caja Nacional del Seguro Social*, CNSS), nad którym nadzór sprawował INP [IESS, 2014b]. W roku 1964 pojawiło się prawo o ubezpieczeniu wypadkowym [SSA, 2014, s. 114], a ubezpieczeniem społecznym zostali objęci rzemieślnicy, przedstawiciele wolnych zawodów oraz pracownicy domowi, zaś w roku 1966 także duchowni [IESS, 2014b]. W roku 1968 powstał tzw. Kodeks Ubezpieczenia Społecznego (*del Código de Seguridad Social*), określane jako instrument rozwoju i stosowania zasady sprawiedliwości społecznej, dla dobra wspólnego, na zasadzie solidarności, powszechności i obowiązkowości. W sierpniu 1968 roku, pod patronatem Iberoamerykańskiej Organizacji Zabezpieczenia Społecznego (*Organización Iberoamericana de Seguridad Social*), rozpoczęto wdrażanie pilotażowego programu zabezpieczenia społecznego dla rolników (*Seguro Social Campesino*).

Prawem z roku 1970 [Decreto Supremo, 1970] postanowiono o przekształceniu CNSS w Ekwadorski Instytut Zabezpieczenia Społecznego (*Instituto Ecuatoriano de Seguridad Social*, IESS), który zaczął administrować zasobami CNSS [Rofman, 2008, s. 252]. 29 czerwca 1970 roku formalnie rozwiązano INP [IESS, 2014b].

Prawem z roku 1981 rozszerzono zakres obowiązywania ubezpieczenia społecznego rolników [Decreto Legislativo, 1981], utrzymując zarządzanie tym schematem przez IESS [Rofman, 2008, s. 252]. W roku 1986 wprowadzono obowiązkowe ubezpieczenie społeczne dla pracowników rolnych i wolontariuszy, a także ustanowiono specjalny tzw. Marginalny Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (*Fondo de Seguridad Social Marginal*), dla ludności o dochodach poniżej płacy minimalnej. W roku 1987 przyjęto zasadę, że zobowiązania państwa związane z zabezpieczeniem społecznym są ujmowane w ustawie budżetowej.

W roku 1990 składki do systemu emerytalnego opłacało ponad 39% osób aktywnych zawodowo [Rofman, Lucchetti, 2006, s. 72]. W raporcie Międzypaństwowego Banku Rozwoju z roku 1991 zaproponowano rozdzielenie ubezpieczenia zdrowotnego i emerytalnego oraz wprowadzenie prywatnego zarządzania funduszami w ramach tych ubezpieczeń. W roku 1992 powstał osobny fundusz zabezpieczenia społecznego dla sił zbrojnych [ISSFA, 2014b] (*Instituto de Seguridad Social de las Fuerzas Armadas*, ISSFA) [Ley, 1992; ISSFA, 2014a], a w 1995 roku dla policji (*Instituto de Seguridad Social de la*

Policía Nacional, ISSPOL) [ISSPOL, 2014]. W połowie lat 90. XX wieku przeciętne świadczenie emerytalne było na poziomie około 100 USD miesięcznie [Rofman, 2008, s. 258]. W wyniku referendum w sprawie prywatnego zarządzania funduszami zdrowotnymi i emerytalnymi z roku 1995 jednoznacznie odrzucono prywatyzację zarządzania ubezpieczeniami społecznymi. Potwierdzono to ustaleniami Zgromadzenia Narodowego z roku 1998, kiedy to zreformowano Konstytucję, wskazując w niej IESS jako jedyną autonomiczną instytucję odpowiedzialną w Ekwadorze za prowadzenie systemu obowiązkowego powszechnego ubezpieczenia społecznego. Nowelizacją przepisów o obowiązkowym ubezpieczeniu społecznym określono IESS jako autonomiczny podmiot posiadający osobowość prawną oraz własny majątek, odrębny od zasobów skarbowych. W roku 1998 zamiast dotychczasowych subsydiów na konsumpcję energii wprowadzono bonus solidarnościowe (*Bono Solidario*, BS), przekazywane najuboższym, w tym emerytom [Rofman, 2008, s. 255]. W przypadku emerytów wartość bonusu solidarnościowego wynosiła 7,5 USD miesięcznie dla jednej osoby [World Bank, 2000, s. 49]. W latach 90. XX wieku powszechnym w sektorze prywatnym było ustalanie wynagrodzeń za pracę w formie rozmaitych dodatków, które nie były objęte składkami na ubezpieczenie emerytalne. W roku 1999 aż 92,5% wypłacanych wynagrodzeń w tym sektorze stanowiły właśnie takie, nieobjęte składkami emerytalnymi elementy. Proceder ten został praktycznie zakończony z chwilą wprowadzenia w roku 2000 unifikacji wszystkich składników wynagrodzenia w sektorze prywatnym i objęcia ich obowiązkiem opłacania składek emerytalnych [Rofman, 2008, s. 254]. W okresie od roku 1998 do roku 2000 gwałtownie zmniejszyła się wartość przeciętnego świadczenia emerytalnego ze 100 do 30 USD miesięcznie [Rofman, 2008, s. 258].

W roku 2001 miała miejsce kolejna nowelizacja prawa o zabezpieczeniu społecznym [Ley, 2001]. Prawem tym Kongres wprowadził funkcjonowanie w Ekwadorze II filara emerytalnego, który miał funkcjonować w postaci indywidualnych rachunków zarządzanych przez prywatne podmioty. Wartość przeciętnej emerytury dla rolników z SSC w roku 2001 spadła do poziomu 3 USD miesięcznie [Rofman, 2008, s. 259]. W roku 2003 rząd wprowadził program bonów rozwoju człowieka (*Bono de Desarrollo Humano*, BDH), które zastąpiły wcześniejsze bonus solidarnościowe (BS), a skierowane były do 40% najbiedniejszych gospodarstw domowych w populacji [Rofman, 2008, s. 255]. Dystrybucję BDH ograniczono jednak do jednej osoby w gospodarstwie domowym. W roku 2004 miał miejsce drastyczny protest ekwadorskich emerytów, zakończony dwutygodniowym strajkiem głodowym i śmiercią 16 jego uczestników, w wyniku którego Kongres Narodowy Ekwadoru uchwalił w lipcu 2004 roku [Reuters, 2004; Reuters NL, 2004; EFENS, 2004; El Comercio, 2004; Dow Jones IN, 2004] ustawę o podwyższeniu poziomu świadczeń emerytalnych. Zapisami ustawy średnio podniesiono emeryturę o 30 USD miesięcznie dla emerytur

w wysokości do 200 USD, o 25 USD miesięcznie dla emerytur w wysokości między 201 USD a 300 USD i o 20 dolarów miesięcznie dla tych powyżej 300 USD. Po tych zmianach średnia miesięczna emerytura wynosiła 166 USD, a emerytura minimalna – 42 USD. Zmiana objęła około 240 tys. emerytów. Decyzję o podwyższeniu poziomu emerytur Kongres podjął w celu błyskawicznego zakończenia protestu emerytów, nie wskazując jednak źródeł sfinansowania tej podwyżki. Wstępnie uzgodniono jedynie, że środki na podwyżki emerytur mają pochodzić z przyszłego podwyższenia opodatkowania papierosów i alkoholu, z wyjątkiem piwa. Pieniądze na podwyżki miały dodatkowo pochodzić z funduszu stabilizacyjnego tworzonego z zysków przedsiębiorstw użyteczności publicznej, plus nieokreślonych cięć budżetowych, gdyby te pierwsze okazały się niewystarczające. W roku 2004 składki do systemu emerytalnego opłacało już tylko ponad 26% osób aktywnych zawodowo [Rofman, Lucchetti, 2006, s. 72]. Od roku 2005 IESS rozpoczął administrowanie specjalnym funduszem rezerwowym, utworzonym ze składek emerytalnych opłacanych przez pracodawców, równych 1/12 miesięcznego wynagrodzenia [Rofman, 2008, s. 254]. Fundusz ten utworzono w celu zapewnienia środków dla osób bezrobotnych. W lutym 2005 roku, decyzją Sądu Konstytucyjnego, ostatecznie odrzucono możliwość wprowadzenia przyjętego w roku 2001 prawa o funkcjonowaniu w Ekwadorze II (kapitałowego) filara emerytalnego. Następnie w marcu 2005 roku Kongres odrzucił pakiet proponowanych przez prezydenta ustaw, przewidujący wprowadzenie w Ekwadorze dwuwarstwowego systemu emerytalnego. W końcu lipca 2005 roku [El Comercio (E), 2005; Business News Americas, 2005; Reuters, 2005; Dow Jones IN, 2005] Kongres uchwalił prawo, na podstawie którego około 2 mln aktywnych pracowników miało otrzymać w ciągu 6 miesięcy około 735 mln USD ze swoich indywidualnych rachunków rezerw funduszu emerytalnego. Pieniądze miały trafiać do uprawnionych osób w trzech transzach: pomiędzy 1 września a 30 listopada, następnie pomiędzy 1 grudnia 2005 roku a 31 stycznia 2006 roku i w lutym 2006 roku. Działania takie, polegające na dystrybucji rezerw funduszu emerytalnego do osób pracujących, miały być wykonywane co trzy lata. Prawo to zostało uchwalone w celu poprawy możliwości osób pracujących, wśród których wskaźnik ubóstwa szacowany był na 60% populacji. W wyniku zamierzonej operacji aktywa funduszu emerytalnego miały się obniżyć w ciągu 6 miesięcy o 26,5%. Na koniec roku 2005 wartość aktywów rezerwowych funduszu emerytalnego wynosiła 930,5 mln USD, przy czym kwota ta nie uwzględniała zaległych, a należnych, wpłat z budżetu państwa w wysokości 2,6 mld USD [Rofman, 2008, s. 257]. Od września 2006 roku BDH w kwocie 11,5 USD miesięcznie zaczęły być przyznawane indywidualnie i dożywotnio ubogim osobom w wieku powyżej 60 lat [Rofman, 2008, s. 255]. W roku 2006 przeciętne świadczenie emerytalne wynosiło 281 USD miesięcznie [Rofman, 2008, s. 259]. Po wyborach prezydenckich z roku 2006, w których zwyciężył Rafael Correa Delgado, rozpoczęto wdrażanie przewidzianego na lata

2009–2013 narodowego planu rozwoju strategicznego, zatytułowanego „Dobre Życie” (*Buen Vivir* po hiszpańsku lub *Sumak Kawsay* w języku Quichua) [Nehring, 2012]. Teoretyczną podstawą strategii *Sumak Kawsay* miało być odrzucenie przy prowadzeniu polityki gospodarczej jedynie pomiarów ilościowych do oceny wyników gospodarczych i stworzenie nowej wizji życia społeczeństwa w wymiarach: integracji gospodarczej, przejrzystości i udziału obywateli [SENPLADES, 2010]. W realizacji planu *Sumak Kawsay* istotnymi elementami instytucjonalnymi zaczęły być [Nehring, 2012]:

- Ministerstwo Integracji Gospodarczej i Społecznej (*Ministerio de Inclusión Económica y Social*, MIES),
- Ministerstwo Koordynacji Rozwoju Społecznego (*Ministerio Coordinador de Desarrollo Social*, MCDS),
- Krajowy Sekretariat Planowania (*Secretaría Nacional de Planificación y Desarrollo*, SENPLADES),
- Program Ochrony Socjalnej (*Programa de Protección Social*, PPS).

W początkach roku 2007 wartość BDH podwyższono wyraźnie – z 11,5 USD miesięcznie do 30 USD miesięcznie [Rofman, 2008, s. 255]. W dniu 10 marca 2009 roku Zgromadzenie Narodowe przyjęło pakiet poprawek do prawa ubezpieczenia społecznego, które weszły w życie 1 kwietnia 2009 roku. Najważniejszymi wśród nich były [Asamblea Nacional, 2009; El Universo, 2009; Confirmado, 2009; El Comercio, 2009]:

- wprowadzenie obligatoryjnej corocznej waloryzacji świadczeń z ubezpieczenia społecznego, według wzrostu wskaźnika inflacji w ciągu poprzednich 12 miesięcy; wcześniej świadczenia były waloryzowane corocznie tylko w przypadku dostępności wystarczających środków w budżecie IESS;

- ustanowienie minimalnej miesięcznej emerytury w wysokości równej płacy minimalnej (wówczas było to 218 USD miesięcznie) dla pracowników z 40 latami opłacania składek; pracownikom z mniejszą liczbą lat opłacania składek, świadczenie określono jako odpowiednio zwiększający się procent pełnej miesięcznej emerytury minimalnej: od 50% tego minimum dla pracowników ze stażem od 10 lat, do 90% dla pracowników ze stażem z pomiędzy 36 i 39 lat; wcześniej w systemie nie przewidywano emerytury minimalnej;

- wprowadzono test dochodowy dla pracowników, którzy pobierają emeryturę i jednocześnie pozostają w zasobie siły roboczej; w przypadku tych osób jedynie osoby zarabiające miesięcznie mniej niż 770 USD otrzymywać miały pełną emeryturę, natomiast dla zarobków przekraczających tę kwotę emerytura miała być obniżana o 40%, przy czym przy rezygnacji z zatrudnienia pełna emerytura miała być przywracana;

- wprowadzono pracownikom możliwość przeniesienia ich kredytów hipotecznych z krajowej instytucji finansowej do IESS; takie działanie było możliwe, gdy dom był wolny od zastawu, a od pracownika wymagano, by posiadał co

najmniej 3-letni staż w opłacaniu składek na ubezpieczenie społeczne i pracował w tym samym przedsiębiorstwie przez ostatnie 12 miesięcy; IESS mogło zaofertować niższe oprocentowanie i dłuższe okresy kredytowania.

Od 1 sierpnia 2009 roku [IESS, 2009a; IESS, 2009b; EIM, 2009] pracodawcy zostali zobowiązani do wpłacania na wspólny rachunek rezerwy emerytalnej składki w wysokości 8,33% miesięcznych zarobków pracownika od pracowników, którzy przepracowali u danego pracodawcy co najmniej rok. Wcześniej składki te pracodawcy wpłacali na odrębny dla każdego pracownika rachunek rezerwowy, zarządzany przez IESS [El Universo, 2004; Diario Hoy, 2005]. Jednak pozostawiono pracownikom możliwość wyrażenia woli dalszego przekazywania składek na rachunek indywidualny. W początkach września 2009 roku jedynie 11% objętych tą procedurą pracowników skorzystało z tej opcji. Ponadto, pracownikom, którzy otrzymali na swój indywidualny rachunek rezerwowy wpłaty z co najmniej 24 miesięcznych składek, do dnia 29 lipca 2011 roku umożliwiono wycofanie całości lub części salda tego rachunku. Prawo takie uzyskały także osoby, które od co najmniej dwóch miesięcy były bezrobotne. Szacowano, że uprawnienia do wypłaty środków z rachunku rezerwowego uzyskało wówczas około 1,1 mln osób. Zamiarem władz było wsparcie z zasobów funduszy emerytalnych pracowników w okresie kryzysu ekonomicznego.

Prawem z roku 2011 [Ley, 2011] powołano do życia Narodowy Instytut Gospodarki Społecznej i Solidarności (*Instituto Nacional de Economía Popular y Solidaria*, IEPS), jako kolejny element instytucjonalny, odpowiedzialny za wdrażanie w życie programu *Sumak Kawsay*.

STAN OBECNY SYSTEMU EMERYTALNEGO W EKWADORZE – NA 1 SIERPNI 2014 ROKU

Ekwadorski system emerytalny składa się z jednego filara [SSA, 2014, s. 112]. W schemacie podstawowym (*Seguro Social Obligatorio*, SSO) uczestniczą wszystkie osoby, które otrzymują dochody z pracy w sektorze prywatnym i publicznym, poza rolnikami, wojskowymi i policjantami. Osoby nieobjęte systemem obligatoryjnie, w tym także obywatele ekwadorscy mieszkający za granicą, mogą w nim uczestniczyć dobrowolnie.

Przepisy prawa z 2001 roku, przewidujące stworzenie systemu indywidualnych kont emerytalnych, w celu uzupełnienia zabezpieczenia emerytalnego ze schematu podstawowego, oraz programu pomocy społecznej dla potrzebujących osób starszych i osób niepełnosprawnych, nie zostały, jak dotąd, wdrożone.

Ponadto w Ekwadorze funkcjonuje program, który nie został stworzony jako część systemu emerytalnego, ale w praktyce odgrywa ważną rolę w sieci bezpieczeństwa ekonomicznego dla osób starszych, w postaci programu dotacji pieniężnych, tzw. bonów rozwoju człowieka (*Bono de Desarrollo Humano*, BDH).

W **schemacie podstawowym** składki emerytalne wynoszą 9,74% podstawy, przy czym istnieje zróżnicowanie w zakresie różnych kategorii pracowników i charakteru podstawy [SSA, 2014, s. 112]:

- w przypadku pracowników sektora publicznego pracownik płaci 6,64%, a pracodawca 3,10% podstawy, którą jest wynagrodzenie brutto,
- w przypadku pracowników sektora prywatnego pracownik płaci 8,64%, a pracodawca 1,10% podstawy, którą jest wynagrodzenie brutto,
- w przypadku osób ubezpieczonych dobrowolnie osoba taka płaci 9,74% dochodu brutto, przy czym minimalny poziom przyjmowanego do kalkulacji składki dochodu to 318 USD, bez limitowania kwoty maksymalnej,
- w przypadku osób samozatrudniających się osoba taka płaci 9,74% deklarowanego dochodu, przy czym minimalny poziom przyjmowanego do kalkulacji składki deklarowanego dochodu to 318 USD, bez limitowania kwoty maksymalnej.

Oprócz składek płaconych przez uczestników schematu, rząd dopłaca do zasobów schematu emerytalnego 40% wartości wypłacanych świadczeń emerytalnych, rentowych i rodzinnych [Lucio Romero, 2011, s. 249].

Przejście na emeryturę jest możliwe w każdym wieku, pod warunkiem udokumentowania opłacania składek emerytalnych przez co najmniej 480 miesięcy. Liczba wymaganych do przejścia na emeryturę miesięcy opłacania składek zmniejsza się wraz z wiekiem uczestnika i wynosi:

- 360 miesięcy po ukończeniu 60 lat,
- 180 miesięcy po ukończeniu 65 lat i
- 120 miesięcy po ukończeniu 70 lat.

Świadczenia emerytalne wyliczane są jako procent przeciętnych miesięcznych zarobków uczestnika z pięciu najlepszych dla niego lat opłacania składek w następujący sposób:

- po 10 latach opłacania składek jako 50% przeciętnych zarobków,
- po 30 latach opłacania składek jako 75% przeciętnych zarobków,
- po 35 latach opłacania składek jako 81,25% przeciętnych zarobków,
- po 40 latach opłacania składek jako 100% przeciętnych zarobków,
- powyżej 40 lat opłacania składek jako 125% przeciętnych zarobków,

przy czym funkcjonują emerytury minimalna (obecnie 159 USD miesięcznie) i maksymalna (1749 USD miesięcznie). Emeryci mogą kontynuować zatrudnienie i otrzymywać emeryturę, z wyjątkiem zastrzeżenia, że w pierwszym roku otrzymywania emerytury nie może być to ten sam pracodawca, u którego pracownik pracował przed przejściem na emeryturę. Świadczenia emerytalne wypłacane są przez 12 miesięcy w roku, a dodatkowo emeryci otrzymują dwie bonusowe wypłaty w roku. Przyznane świadczenia emerytalne są waloryzowane corocznie. Waloryzacja dokonywana jest w przedziale od 4,31% do 16,16% wartości świadczenia, przy czym jest odwrotnie proporcjonalna do wielkości otrzymywanego świadczenia.

Schematem podstawowym administruje Ekwadorski Instytut Zabezpieczenia Społecznego (*Instituto Ecuatoriano de Seguridad Social, IESS*) [IESS, 2014a], który zgodnie z przepisami prawa ustala samodzielnie wysokość świadczeń emerytalnych oraz pokrywa 60% kosztów emerytalnych, pozostałe 40% otrzymując z dotacji budżetowej.

Oprócz schematu podstawowego w Ekwadorze funkcjonuje także zarządzany przez IESS specjalny **schemat dla pracowników rolnych i rybaków oraz ich rodzin** (*Seguro Social Campesino, SSC*). Program ten jest fakultatywny, a finansowany jest przez ryczałtowe składki opłacane od głowy rodziny oraz składki opłacane przez pracowników i rząd [SSA, 2014, s. 112]. Składka głowy rodziny (pracodawcy) to 1% bazowego wynagrodzenia minimalnego, co realnie oznacza składkę w wysokości 4 centów miesięcznie za dolara wypłacanego pracownikowi wynagrodzenia. Pracownik i pracodawca płacą także składkę do SSO w wysokości 0,35% bazowego wynagrodzenia minimalnego. Dodatkowo 0,30% bazowego wynagrodzenia minimalnego wpłaca za każdego zatrudnionego rząd, który oprócz tego przekazuje do IESS 40% wartości kwoty wypłacanych emerytur. Świadczenie emerytalne dla głowy rodziny wynosi równowartość 75% bazowego wynagrodzenia minimalnego, a wypłacane jest po ukończeniu 65 lat, pod warunkiem opłacania składek emerytalnych przez co najmniej 10 lat [Rofman, 2008, s. 255].

Osobne **schematy emerytalne**, finansowane w całości przez składki opłacane przez rząd, mają także **wojskowi** (ISSFA) i **policjanci** (ISSPOL). Dla obydwu tych grup dla otrzymywania pełnej emerytury wymagane jest 20 lat służby. IESS obsługuje około 1,8 mln pracowników, podczas gdy ISSFA 37,7 tys., a ISSPOL 39,3 tys. osób [Lucio Romero, 2011, s. 248].

WYZWANIA I PRZEWIDYWANE ZMIANY W SYSTEMIE EMERYTALNYM EKWADORU

Najważniejszym wyzwaniem, przed którym stoi system emerytalny w Ekwadorze jest powszechna bieda. Nawet w porównaniach z innymi krajami Ameryki Łacińskiej problem biedy w Ekwadorze ujawnia się bardzo ostro, z poziomem stopy ubóstwa przekraczającym 60% populacji [Mesa-Lago, 2005, s. 51].

Kolejnym problemem w Ekwadorze jest bardzo wysoki poziom nieformalnego zatrudnienia, w pierwszej dekadzie XXI wieku sięgający 58% w populacji osób pracujących na terenach miejskich [Titelman, Vera, Pérez Caldentey, 2009, s. 23]. Konsekwencją tego jest to, że jedynie około 1/3 gospodarczo aktywnej części populacji jest objęta jednym z czterech schematów emerytalnych [Lucio Romero, 2011, s. 242]. W przypadku osób w wieku powyżej 65 lat jedynie 11% spośród tej grupy wiekowej otrzymuje świadczenia emerytalne [Giroud-Castiella, Samame, 2012].

Jednocześnie w porównaniach międzynarodowych ekwadorski system emerytalny w ramach schematu powszechnego [Forteza, Ourens, 2009, s. 10, 25 i 27]: zapewnia bardzo wysoką stopę zwrotu z inwestycji (IRR), na poziomie około 4,9%, dla uczestnika przechodzącego w ustawowym wieku emerytalnym; zniechęcał do wcześniejszego przechodzenia na emeryturę, ale także nie zachęcał do dłuższego przebywania na rynku pracy.

Natomiast wielkim problemem jest bardzo niska wartość świadczeń emerytalnych dla rolników w ramach SSC, często na poziomie kilkudziesięciu USD miesięcznie.

Wyzwaniem jest także dalsze utrzymywanie obligatoryjnej dotacji do IESS z budżetu państwa w wysokości 40% wartości wypłacanych emerytur, szczególnie w kontekście trwałej nadwyżki funduszu emerytalnego [Rofman, 2008, s. 255 i 256]. W obecnym stanie rzeczy trudno jednak przewidywać w Ekwadorze tworzenie w najbliższej przyszłości elementów kapitałowych w systemie emerytalnym, i to zarówno obligacyjnych, jak i fakultatywnych. Wobec małego stopnia pokrycia populacji systemem emerytalnym i przy wysoce prawdopodobnej kontynuacji realizacji koncepcji *Sumak Kawsay*, można przewidywać raczej rozwój metody zaopatrzeniowej w ekwadorskim systemie emerytalnym, niż metody kapitałowej. Realizacja koncepcji *Sumak Kawsay* jest jednak zależna od stanu finansów publicznych, bardzo uzależnionego od wpływów ze sprzedaży ropy naftowej.

Bardzo ciekawe w zakresie spraw emerytalnych w Ekwadorze jest to, że kraj ten często jest wskazywany jako najlepsze miejsce na świecie do życia na emeryturze [Dubs, 2013; Harper, 2013; Retirepedia, 2014; Internationalliving, 2014] (szczególnie dla Amerykanów i Brytyjczyków), a jednocześnie nierówności w poziomie zamożności między emerytami-cudzoziemcami i emerytami-mieszkańcami mogą prowadzić do napięć społecznych [The Economist, 2012].

Ponadto interesujące są porównania rozwoju gospodarczego Ekwadoru z nieodległym Chile od roku 1980 jako konsekwencja zaniechania i wdrażania kapitałowej reformy systemu emerytalnego [Rahn, 2013], zdecydowanie negatywne dla Ekwadoru, co także znajduje swoje przełożenie na nierówności pomiędzy statusem ekonomicznym emerytów w tych dwóch krajach.

PODSUMOWANIE

System emerytalny w Ekwadorze odróżnia się wieloma elementami od innych systemów w Ameryce Łacińskiej. Najważniejszym elementem różnicującym jest brak drugiego, kapitałowego filara emerytalnego. Regulacja prawna z roku 2001 w tym zakresie nigdy nie weszła w życie i została uznana za niezgodną z Konstytucją. W Ekwadorze, jako w kraju o wysokim poziomie stopy ubóstwa, nie tworzy się także systemowych rozwiązań dobrowolnych oszczędności emerytalnych, charakterystycznych dla trzeciego filara emerytalnego. Niski stopień

uczestnictwa populacji osób pracujących w systemowych rozwiązaniach emerytalnych stosunkowo najmniej różnicuje sytuację w Ekwadorze od innych krajów regionu, ale stanowi problem. Zadziwiające w tych uwarunkowaniach jest funkcjonowanie stałej nadwyżki środków w schemacie powszechnym, uwarunkowane jednak obligatoryjną dotacją budżetową w kwocie równoważnej 40% wypłacanych emerytur.

Precedensowe w skali świata jest wykorzystywanie w Ekwadorze zasobów ewidencjonowanych na kontach rezerw emerytalnych na wypłaty dla osób jeszcze pracujących.

Podobnie innowacyjny charakter ma przejmowanie przez IESS długów hipotecznych zaciąganych przez aktywnych uczestników schematu podstawowego w bankach komercyjnych. Można to uznać za specyficzną formę pośredniego inwestowania zasobów funduszu emerytalnego w inwestycje mieszkaniowe.

Nierówności emerytalne dotyczą dwóch zasadniczych perspektyw: po pierwsze zróżnicowanie pomiędzy emeryturami ze schematu powszechnego i rolniczego, a po drugie pomiędzy emeryturami krajowymi a emeryturami dla osiadających w Ekwadorze na starość emerytami z bogatych krajów anglosaskich.

Przedstawiony materiał rzeczowy upoważnia zatem do stwierdzenia, że w wyniku przeprowadzonego badania potwierdzenie uzyskała postawiona na wstępie hipoteza, że w ekwadorskim systemie emerytalnym nierówności występują na kilku płaszczyznach porównawczych. Oprócz wymienionych wyżej płaszczyzn, czyli dotyczących rodzaju schematu emerytalnego w Ekwadorze i porównań międzynarodowych w zakresie wysokości świadczeń emerytalnych, dodatkowo można także zauważyć przedstawioną w badaniu płaszczyznę nierówności w rozwoju gospodarczym w porównaniach Ekwadoru z Chile jako konsekwencji zaniechania (w Ekwadorze) i wdrażania (w Chile) rozwiązań kapitałowych w systemie emerytalnym.

LITERATURA

- Asamblea Nacional, 2009, *Asamblea Nacional Comisión Legislativa y de Fiscalización*, 9 de marzo de 2009.
- Bloomberg, 2014, <http://www.bloomberg.com/markets/currencies/currency-converter/>, (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- Business News Americas, 2005, "Business News Americas", April 6, 2005.
- Chybalski F., Marcinkiewicz E. (red.), 2013, *Współczesne zabezpieczenie emerytalne. Wybrane aspekty ekonomiczne, finansowe i demograficzne*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź.
- CIA, 2014, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ec.html> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- Confirmado, 2009, *Reformas a la Ley de Seguridad Social son Positivas: González*, "Confirmado.net", 12 de marzo de 2009.

- Crabbe C.A. (Editor), 2005, *A Quarter Century of Pension Reform in Latin America and the Caribbean: Lessons Learned and Next Steps*, Inter-American Development Bank, Washington, D.C.
- Decreto Ejecutivo, 1928, N° 018, del 8 de marzo de 1928, *creó la Caja de Jubilaciones y Montepío Civil, Retiro y Montepío Militares, Ahorro y Cooperativa*, publicado en el Registro Oficial N° 591 del 13 de marzo de 1928.
- Decreto Legislativo, 1939, del 2 de marzo de 1939 *Ley de pensiones de las FF.AA.*
- Decreto Legislativo, 1957, el 29 de octubre de 1957 *Ley de Caja militar.*
- Decreto Legislativo, 1981, de 20 de noviembre de 1981 *Ley de Extensión del Seguro Social Campesino.*
- Decreto Supremo, 1935, No. 12 de 1935 *se dictó la Ley del Seguro Social Obligatorio y se crea el Instituto Nacional de Previsión.*
- Decreto Supremo, 1963, No. 517 de 1963 *se fusionó la Caja de Pensiones con la Caja del Seguro para formar la Caja Nacional del Seguro Social.*
- Decreto Supremo, 1970, N° 40 del 25 de junio de 1970 y publicado en el Registro Oficial N° 15 del 10 de julio de 1970 *se transformó la Caja Nacional del Seguro Social en el Instituto Ecuatoriano de Seguridad Social.*
- Decreto, 1942, No. 1179, el 14 de julio de 1942 *Ley del Seguro Social Obligatorio.*
- Diario Hoy, 2005, *Fondos de Reserva*, “Diario Hoy”, el 29 de julio de 2005.
- Dow Jones IN, 2004, “Dow Jones International News”, July 27 and 28, 2004.
- Dow Jones IN, 2005, “Dow Jones International News”, July 22, 2005.
- Dubs L., 2013, *What Aren't You Being Told About Moving to Ecuador?*, artykuł z 13 lutego 2013, dostęp pod adresem: <http://southofzero.wordpress.com/2013/02/13/moving-to-ecuador-part-i/> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- EFENS, 2004, “EFE News Service”, July 27, 2004.
- EIM, 2009, *IESS Empezará Operativos De Control Por Pago De Fondos De Reserva En Octubre*, “ecuadorinmediato.com”, el 2 de septiembre de 2009.
- El Comercio (E), 2005, “El Comercio (Ecuador)”, February 3, 2005.
- ElComercio, 2004, “El Comercio”, July 27, 2004.
- El Comercio, 2009, *Las Reformas al IESS Se Aplicarán en Abril*, “El Comercio”, 29 de marzo de 2009.
- El Universo, 2004, *Nebot: Convenio Con IESS No Usará Fondos de Reserva*, “El Universo”, el 25 de mayo de 2004.
- El Universo, 2009, *Aprobadas Reformas de Seguridad Social*, “El Universo”, 10 de marzo de 2009.
- Forteza A., Ourens G., 2009, *How Much Do Latin American Pension Programs Promise to Pay Back?* World Bank, Washington DC.
- Fretes-Cibils V., Giugale M., Somensatto E. (eds.), 2008, *Revisiting Ecuador's: Economic and Social Agenda in an Evolving Landscape*, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington DC.
- Gaidis R., Dwilewicz B. (red.), 2013, *Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy*, Rok 2011/2012, t. 10/11, Stowarzyszenie Naukowców Polaków Litwy, Wilno.
- Giroud-Castiella V., Samame G., 2012, *Ecuador*, artykuł z 13 listopada 2012, dostęp pod adresem: <https://www.ilo.org/gimi/gess/ShowCountryProfile.do?iso=EC> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).

- Harper J., 2013, *Ecuador Voted The Best Place In The World To Live In Retirement*, artykuł z 14 maja 2013 r., dostęp pod adresem: <http://www.businessinsider.com/ecuador-voted-the-best-place-in-the-world-to-live-in-retirement-2013-5> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- IESS, 2009a, *Pago De Fondos De Reserva De Acuerdo A Nueva Ley*, IESS Boletín de Prensa, N-182, agosto de 2009.
- IESS, 2009b, *Preguntas Frecuentes Devolución De Fondos De Reserva*, IESS, agosto de 2009.
- IESS, 2014a, <http://www.iess.gob.ec/> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- IESS, 2014b, <https://www.iess.gob.ec/es/inst-quienes-somos> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- Internationalliving, 2014, *The World's Best Places To Retire In 2014*, artykuł z 5 stycznia 2014, dostęp pod adresem: <http://internationalliving.com/2014/01/the-best-places-to-retire-2014/> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- ISPOL, 2014, <http://www.isspol.gob.ec/> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- ISSFA, 2014a, <http://www.issfa.mil.ec/> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- ISSFA, 2014b, http://www.issfa.mil.ec/index.php?option=com_zoo&view=item&layout=item&Itemid=160 (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- Kołodziejczyk K., 2004, *Systemy emerytalne w Ameryce Łacińskiej: Od repartycji do kapitalizacji*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań.
- Ley, 1928, *de Retiro Militar* del 26 de marzo de 1928, publicada en el Registro Oficial N° 601 del 26 de marzo de 1928.
- Ley, 1937, *de 1937 del Seguro Social Obligatorio*.
- Ley, 1992, *de Seguridad Social de las FF.AA.* el 7 de agosto de 1992, publicada en el Registro Oficial No. 995 el 7 de agosto de 1992.
- Ley, 2001, *de Seguridad Social*, se publica en el Registro Oficial N° 465 de 30 de noviembre del 2001.
- Ley, 2011, *Orgánica de la Economía Popular y Solidaria y del Sector Financiero Popular y Solidario* de 4 mayo de 2011.
- Lucio Romero R.A., 2011, *Towards a Universal Pension Protection Scheme – Ecuador “Sharing Innovative Experiences”*, Vol. 18: Successful Social Protection Floor Experiences, ILO – SU/SSC (UNDP) – National experts, s. 239–256.
- Mesa-Lago C., 2005, *Evaluation of a Quarter Century of Structural Pension Reforms in Latin America*, [w:]Crabbe C.A. (Editor), 2005, *A Quarter Century of Pension Reform in Latin America and the Caribbean: Lessons Learned and Next Steps*, Inter-American Development Bank, Washington, D.C., s. 43–82.
- NBP, 2014, <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/kursy/kursya.html> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- Nehring R., 2012, *Social Protection in Ecuador: A New Vision for Inclusive Growth*, The International Policy Centre for Inclusive Growth, Research Brief, August/2012 no. 28.
- Poteraj J., 2011, *Pension System in Argentina*, “Review of Economics & Finance” 2011–No. 5 – November 2011, Academic Research Centre of Canada – Better Advanced Press, Toronto, s. 81–95.

- Poteraj J., 2012, *The Old Age Pension System in a Tax Haven: The Case of The Bahamas*, „Annals of the University of Petroșani, Economics”, 12(1), 2012, Universitas Publishing House Universitatea din Petroșani, Petroșani, Romania, s. 255–265.
- Poteraj J., 2013a, *System emerytalny w Chile: polityka społeczna a teoria ekonomiki* [w:] *Współczesne zabezpieczenie emerytalne. Wybrane aspekty ekonomiczne, finansowe i demograficzne*, red. F. Chybalski, E. Marcinkiewicz, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź, s. 140–150.
- Poteraj J., 2013b, *System emerytalny w kraju biedy: przypadek Boliwii*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy. Kryzys finansów publicznych – przyczyny, implikacje, perspektywy spójności społeczno-ekonomicznej”, red. M.G. Woźniak, z. 30, Katedra Teorii Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów, s. 307–322.
- Poteraj J., 2013c, *System emerytalny w kraju z grupy BRICS. Przypadek Brazylii* [w:] *Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy*, red. R. Gaidis, B. Dwilewicz, 2013, Rok 2011/2012, t. 10/11, Stowarzyszenie Naukowców Polaków Litwy, Wilno, s.136–173.
- Poteraj J., 2014, *Systemy emerytalne w Dominikanie i Haiti: bogactwo i bieda na jednej wyspie*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy. W kierunku zintegrowanego rozwoju”, red. M.G. Woźniak, z. 38 (2/2014), Katedra Teorii Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2014, s. 224–239.
- Rahn R., 2013, *A tale of two economies: Chile has employed free-market principles to outperform Ecuador*, artykuł z 2 lipca 2013, dostęp pod adresem: <http://www.washingtontimes.com/news/2013/jul/2/a-tale-of-two-economieschile-has-employed-free-mar/> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- Retirepedia, 2014, *Retire in Ecuador*, dostęp pod adresem: <http://www.retirepedia.com/retire-in-ecuador.html> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- Reuters NL, 2004, „Reuters-Noticias Latinoamericanas”, July 26, 2004.
- Reuters, 2004, „Reuters News”, July 26, 2004.
- Reuters, 2005, „Reuters News”, July 5, July 7, and July 27, 2005
- Rofman R., 2008, *The Pension System* [w:] *Revisiting Ecuador's: Economic and Social Agenda in an Evolving Landscape*, eds. V. Fretes-Cibils, M. Giugale, E. Somensatto, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington DC, s. 251–269.
- Rofman R., Lucchetti L., 2006, *Pension Systems in Latin America: Concepts and Measurements of Coverage*, The World Bank, Special Protection Discussion Paper No. 0616, November 2006.
- SENPLADES, 2010, *The National Development Plan for Good Living*, Secretaría Nacional de Planificación y Desarrollo, Republic of Ecuador, Quito.
- SSA, 2014, *Social Security Programs Throughout the World: The Americas, 2013*, Social Security Administration, Office of Retirement and Disability Policy & Office of Research, Evaluation, and Statistics, SSA Publication No. 13–11804, Released: March 2014, Washington, DC.

- The Economist, 2012, *An "anti-imperialist" country welcomes American pensioners*, artykuł z 28 stycznia 2012, dostęp pod adresem: <http://www.economist.com/node/21543491?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a> (stan na dzień 31 sierpnia 2014 r.).
- Titelman D., Vera C., Pérez Caldentey E., 2009, *Pension System Reform in Latin America and Potential Implications for the Chinese Case*, The IDEAs Working Paper Series, Paper no. 06/2009.
- Wielka Encyklopedia PWN, 2002, Wydawnictwo Naukowe PWN, t. 8, Warszawa.
- World Bank, 2000, *Ecuador: Crisis, Poverty and Social Services (In Two Volumes) Volume 1: Main Documents*, Document of the World Bank, Human Development Department, Latin America and the Caribbean Region, June 26, 2000, Washington DC.

Streszczenie

Semantyczne znaczenie słowa „Ekwador”, oznaczającego „równik”, wyzwoliło w autorze refleksję na temat równości i kontrastowo – nierówności, występujących w systemie emerytalnym tego kraju. Celem badawczym autora jest prezentacja historycznych i aktualnych rozwiązań w celu odnalezienia w ekwadorskim systemie emerytalnym pomysłów, które w międzynarodowych porównaniach warto wykorzystywać. Autor stawia hipotezę o występowaniu w ekwadorskim systemie emerytalnym nierówności na kilku płaszczyznach porównawczych. Artykuł prezentowany jest w układzie: 1. Ogólna informacja o kraju, 2. Rozwój historyczny systemu emerytalnego, 3. Stan obecny systemu emerytalnego oraz 4. Wyzwania i przewidywane zmiany w systemie emerytalnym. W podsumowaniu autor stwierdza, że system emerytalny w Ekwadorze różni się od innych systemów w Ameryce Łacińskiej przede wszystkim brakiem drugiego, kapitałowego, filara emerytalnego. Ponadto w kraju tym nie tworzy się także systemowych rozwiązań dobrowolnych oszczędności emerytalnych, charakterystycznych dla trzeciego filara emerytalnego. Precedensowe w skali świata jest wykorzystywanie w Ekwadorze zasobów ewidencjonowanych na kontach rezerw emerytalnych na wypłaty dla osób jeszcze pracujących, a także przejmowanie przez IESS długów hipotecznych zaciąganych przez aktywnych uczestników schematu podstawowego w bankach komercyjnych, co można uznać za specyficzną formę pośredniego inwestowania zasobów funduszu emerytalnego w inwestycje mieszkaniowe. Postawiona na wstępie hipoteza, że w ekwadorskim systemie emerytalnym nierówności występują na kilku płaszczyznach porównawczych, uzyskała potwierdzenie. Oprócz płaszczyzny rodzaju schematu emerytalnego w Ekwadorze i płaszczyzny porównań międzynarodowych, w zakresie wysokości świadczeń emerytalnych rodowitych Ekwadorczyków i osiedleńców emerytalnych z krajów anglosaskich, dodatkowo można także zauważyć płaszczyzną nierówności w rozwoju gospodarczym w porównaniach Ekwadoru z Chile, jako konsekwencję zaniechania (w Ekwadorze) i wdrażania (w Chile) rozwiązań kapitałowych w systemie emerytalnym.

Słowa kluczowe: emerytury, systemy emerytalne, Ekwador

Pension Inequality in the Equator Country: The Case of Ecuador

Summary

Semantic meaning of the word "Ecuador", which means "equator", triggered the author reflection on equalities and contrast – inequalities occurring in the pension system of the country. The aim of the research is to present past and present solutions to find in the Ecuadoran pension

system ideas that the international after-equations should be used. The author hypothesizes the occurrence in the Ecuadoran pension system at several levels of inequality comparison. The article is presented in the system: 1. General information about the country, 2. The historical development of the pension system, 3. The present state of the pension system and 4. Challenges and anticipated changes in the pension system. In conclusion, the author states, the pension system in Ecuador differs from other systems in Latin America, above all, the lack of the second, fully founded, pension pillar. In addition, the country has not created a system of voluntary pension savings solutions, specific to the third pillar of the pension. The precedent in the world is the use of pension resources in Ecuador from registered accounts for the payment of provisions for those still working, and the takeover by the IESS mortgage debts incurred by the active participants in the basic scheme of commercial banks, which can be considered as a specific form of indirect investment of pension fund resources in residential investment. Placed at the beginning of the hypothesis that the inequalities of Ecuadoran pension system occur at several levels of comparison, received confirmation. Apart from the plane of the type of pension scheme in Ecuador and the one of international comparison, in terms of the amount of pension of native Ecuadorians and pension settlers from English-speaking countries, you can also notice the plane of inequalities in economic development between Ecuador and Chile, as a consequence of omission (in Ecuador) and implementation (in Chile) fully founded solutions in the pension system.

Keywords: pensions, pension systems, Ecuador

JEL: G23, H55, H75, J32